

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію ОСАДЧОГО Павла Володимировича
за темою: **«Реалізація права на ефективний засіб юридичного захисту на досудовому провадженні в кримінальному процесі України»**,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08
«Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відповідно до статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року зі змінами та доповненнями на сьогоднішній день, національні суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику Європейського суду з прав людини як джерело права. Відповідно до ст. 13 Конвенції кожна особа, чиї права свободи та законні інтереси було порушено, має право на ефективний засіб правового захисту, і навіть тоді, якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження.

В свою чергу ефективність юридичного захисту, зумовлена його якістю та кількістю засобів, що використовуються, беруть участь у процесі, і від конкретної правової ситуації. Вказане уможливорює виконання певної задачі, характеризується відповідним співвідношенням між отримуваним сумарним ефектом та сумарними витратами щодо створення і використання ефективних засобів правового захисту, що беруть участь у процесі.

Велике значення має обрання учасником кримінального провадження ефективного в рамках закону та діючих міжнародних правових актів способів захисту порушеного на його думку права, а інакше подані клопотання, скарги, позови не будуть задоволені, оскільки захист права передбачає використання передбачених саме законом способів (можливостей, правового інструментарію) для поновлення порушеного права, визнання невизнаного, чи присудження права, що оспорується.

Суттєвого значення набуває реалізація права на ефективний захист у сфері кримінального судочинства, якою охоплюється переважна більшість

нашого суспільства, особливо в умовах воєнного стану та діючої воєнної і злочинної агресії з боку росії.

Хоча, саме за судом і залишається остаточне рішення щодо відновлення порушеного права учасників кримінального провадження та реалізація його ефективного захисту в сфері кримінального процесу, однак, існує нагальна потреба в забезпеченні та реалізації ефективного засобу юридичного захисту учасників кримінального провадження і на досудовій стадії провадження з урахуванням міжнародного законодавства та практики Європейського суду з прав людини, починаючи з моменту надходження заяви, повідомлення про вчинення кримінального правопорушення. Вказані аспекти свідчать про актуальність обраної теми, її значення для законодавчої, правозастосовної практики та науково-дослідної роботи щодо подальших наукових досліджень проблем реалізація права особи на ефективний засіб правового захисту

У межах визначеної мети роботи дисертантом було слушно, та правильно поставлено і вирішено взаємопов'язані завдання щодо становлення та розвитку теоретичних поглядів і нормативних положень реалізації права на ефективний засіб юридичного захисту на досудовому провадженні, понятійної категорії його змісту. Особливості реалізації права на ефективний засіб юридичного захисту на початку кримінального провадження, під час застосування запобіжних заходів та під час особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного стану. У тому числі, і роль прокурорського нагляду та судового контролю щодо реалізації права на ефективний засіб юридичного захисту на досудовому провадженні.

Структура дисертації Осадчого Павла Володимировича логічно пов'язана з визначеними завданнями, об'єктом і предметом дослідження, складається з анотації, вступу, трьох розділів, 7 підрозділів та висновків.

Теоретичну базу дисертації склали праці вчених у галузі загальної теорії держави та права, кримінального процесу, криміналістики, кримінального права, цивільного права та міжнародного права.

Методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження стали: діалектичний метод наукового пізнання, метод системного аналізу, формально-логічний метод, історичний, системно-структурний, порівняльно-правовий, статистичний та соціологічні методи.

Емпіричну базу дослідження становлять: систематизовані матеріали офіційної статистичної звітності Офісу Генерального прокурора, Національної поліції України, Державної судової адміністрації України за 2015–2024 рр.; практика ЄСПЛ; зведені дані анкетування 228 респондентів органів Національної поліції, прокуратури, суддів, адвокатів та інших фахівців права з 17 обласних міст України.

Вказане дозволило здобувачеві кваліфіковано та всебічно розглянути актуальні питання реалізації права на ефективний засіб юридичного захисту на досудовому провадженні в кримінальному процесі України та на основі теоретичних напрацювань запропонувати власні підходи до розв'язання ключових проблем, що виникають під час здійснення кримінального провадження та реалізації права на ефективний засіб юридичного захисту в ньому.

Наведена структура роботи дозволила дисертанту повно охопити предмет дослідження, послідовно й логічно викласти основні здобутки проведеного монографічного дослідження. Вони спираються на достатній емпіричний матеріал, широку теоретичну базу, тому їх можна визнати цілком обґрунтованими, такими, що відповідають сучасним запитам законодавчої і правозастосовної практики, та відповідному рівню вимог наукової теорії.

Теоретичне опрацювання зазначених вище питань, отримані автором під час дослідження результати та винесені на публічну презентацію положення характеризують роботу як комплексне дисертаційне дослідження, що вносить елементи новизни та поглиблює теорію кримінального процесу, і в цілому мають суттєве значення, як для подальшого нормотворення, так і практичної діяльності судових та правоохоронних органів.

Дослідження Осадчого П.В. характеризується синтезом різноманітних юридичних знань, що спонукало автора обрати специфічний методологічний фундамент на основі комплексного використання методів різних галузей юридичної науки.

У цілому відзначаючи логічність та послідовність побудови дослідження, наукову новизну, обґрунтованість та аргументованість його результатів, належний науковий рівень дисертаційного дослідження, необхідно відмітити, що воно, як і будь-яке дослідження дисертаційного рівня, містить певні положення, які викликають **зауваження та можуть бути предметом дискусії** під час захисту, зокрема:

1. Обґрунтовуючи тему, автор зазначає, що оновлення кримінальної процесуальної парадигми та впровадження її на практиці, пов'язане «з прийняттям у 2012 році чинного КПК України». Таке твердження вимагає додаткового пояснення, оскільки з моменту прийняття КПК минуло вже 12 років, і відбулася не одна судово-правова реформа в наслідок якої законодавцем вже внесено більше ніж 140 змін та доповнень до чинного КПК України, підґрунтя яких, саме і складає правова парадигма, яка являє собою сукупність правових ідей, понять, теоретичні погляди науковців та правові стандарти, згідно з якими відбувається узагальнення та побудова відповідних правових конструкцій.
2. Здобувачем в основу обґрунтування дослідження покладається «...необхідність удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства, з метою приведення його у відповідність до міжнародних стандартів та правозастосовної практики», що на нашу думку звужує саме дослідження та його значення у науково-дослідній роботі, з проблем реалізація права на ефективний засіб юридичного захисту в кримінальному провадженні України; у нормотворчій діяльності з питань вдосконалення норм кримінального процесуального законодавства України; та у

правозастосовній діяльності – для забезпечення правильності тлумачення та застосування кримінального процесуального законодавства у дослідженій сфері. Хоча за змістом самої роботи, всі напрямки дисертантом окреслені та знаходять своє певне відображення.

3. У науковій новизні щодо обґрунтування сутності права на ефективний засіб юридичного захисту, автор відносить і «неможливість гарантування потерпілому, можливості отримання відповідного відшкодування». Таке бачення потребує додаткових пояснень щодо тези про «неможливість гарантування потерпілому, можливості отримання відповідного відшкодування». Незрозуміло, у чому тоді полягає ефективність юридичного захисту порушеного права особи, та які критерії свідчать про ефективність відновлення чи поновлення порушеного права особи.

Наведені зауваження та пропозиції стосуються окремих положень дисертації і в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, її наукову та практичну цінність.

Загальний висновок: Дисертація Осадчого Павла Володимировича «Реалізація права на ефективний засіб юридичного захисту на досудовому провадженні в кримінальному процесі України» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є самостійною кваліфікаційною науковою працею, яка виконана здобувачем особисто, містить нові науково-обґрунтовані теоретичні результати проведених ним досліджень, що мають важливе значення для розвитку науки. Поставлене наукове завдання виконане на належному рівні, дисертація свідчить про те, що здобувач оволодів методологією наукової діяльності.

Дисертація Осадчого Павла Володимировича на тему: «Реалізація права на ефективний засіб юридичного захисту на досудовому провадженні в кримінальному процесі України» на здобуття ступеня доктора філософії з

галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 03 квітня 2019 року № 283 та 19 травня 2023 року № 502), що пред'являються до рівня наукової кваліфікації осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, а її автор, Осадчий Павло Володимирович, за результатами позитивного захисту у спеціалізованій вченій раді заслугоує присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензію підготував:

**Професор кафедри кримінального процесу
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

Володимир ФЕДЧЕНКО